

Kje so izobraženci?

Vsak odbrnik poroča o svojem delu, kdor ima kaj pripomniti k temu, kar so drugi rekli, lepo, mirno in stvarno pove. O šoli spregovori odobrno, gotovo učitelja. Čudno je samo, da se pritožuje nad popolno odsotnostjo učitelstva v vseh akcijah, ki se slovensko šolo, je že tako, kolegi se med sabo niso nikoli prevedli spoštovali. Dnevni red gre h koncu, smo pri slučajnostih. Oglasi se mladenci:

— Nadaljevali hočem tam, pravi, kjer je končala tovarisica, ki je govorila o šoli. Tudi mi je, da moram spregovoriti o tem predmetu, da hkrati mislim, da je predvsem moja dolžnost, ki sem edini intelektualci v našem obdobju sem namreč študent, kot veste, da izrečem javno odškodno tržaskih slovenskih izobražencev, ki so povsem odsotni od prosvetnega, da ne rečem javnega življenja pr. nas. Mene to vprašanje posebno zanima, zato vam bom lahko postrgel z nekaterimi podatki.

Kaj začnimo pri študentih. Dokler so se dijaki, srednješolci, delali v svojem društvu in mnogokrat slišan v beremo o njihovih uspešnih izvedbah in nastopih. Ko se enkrat vpišemo na univerzo, je konec. Akademski klub Jadrana obstaja samo po imenu in lepih prostorih, drugje ga ni. Ali ste v zadnjih letih sploh kaj slišali, o kakšnem nastopu študentov? V prosvetnih društvih jih ni, če so člani drugih odborov, histijo po poslednji odsotnosti.

Poglejmo malo, pravi dalje naš študent, kako je z izobraženci, ki stanejo po nekaterih vaseh in okrajih. Navzven bom samo najbolj značilne primere, drugi so več ali manj podobni. Na Opatnem je prosvetno življenje oja nekakšno. Nekaj let son pa včasih popolno mrtvilo. Najbrž zato, ker je iz leta v leto več izobražencev. Tam je danes nič manj kot 75 ljudi, ki ima nekoliko maturo, od teh je 19 profesorjev, doktorjev in inženirjev ter 22 učiteljev.

Na Proseku in Kontovcu je več kot 30 učiteljev, študentov in maturantov, poleg 5 oseb z visoko izobrazbo. Kje je tam dober pevski zbor, toda niti najmanj po zaslugi teh ljudi, ki jih takorekčito zvane.

Pri Sv. Jožnu je poleg 15 ljudi z visoko izobrazbo, 18 učiteljev in 17 drugih z maturo, skupaj 50. Pridi-tam je dober prosvetno društvo, toda brez intelektualcev ali s kasno izjemo.

Toda nisem še končal. Ne moremo zahtevati, da bi vsi delali v društvu, kar nisem vsi za to. Toda človek bi pričakoval, da jih bo vsaj 20 dober polovico delovalo v javnem življenju in jih bomo tako začutili nekje drugje. Če bi bili odobrni študentje, bi se človek nekoliko potolažil: vsaj za nekaj se zanimajo.

Po vsem tem se človek uvrsteno vprašuje: kje so izobraženci? Ali je delo v prosvetnih društvih preprosto, preveč rokodelsko, da ne bi imel v nedeljo kar štiri sreče. Prva sreča je, da razpolaga zbor s krasnim mladim materialom, ki zveni ed čistih tonskih glasov skozi izdatne baritone do sočnih basov kakor prave orgle. Mogli bi fortissimi, ki so pri povprečno dobrih zborih skrajno nevarni, da zbor ne zabrede v kričanje, donjo tako lepo, da človek ne ve, ali bi dal prednost tem ali tistim komaj slišnim pianissimom, ki ta-

KLJUB RAZVESELJIVIM USPEHOM NAŠEGA LJUDSKOPROSVETNEGA DELA

Naše diletantsko gledališče ne kaže zadovoljivega napredka

Kljub razveseljivemu napredku našega ljudskoprosvetnega dela, kljub naraščajočemu številu v prosveti aktivizirane mladine, se nam zdi, da ne beležimo nobenega posebnega napredka. Diletantsko igranje je zašlo v neko krizo. In to ne samo pri nas na Tržaškem, temveč tudi na Gorškem in v drugih organizacijah. Prav tako ne gre moja obsodba umetnikom, znanstvenikom, publicistom in podobnim, katerih delo ima že po sebi javen značaj.

Toda vsi ti so izjeme. Mnenja sem, da bi morali biti izjeme samo tisti izobraženci, ki se za nobeno javno vprašanje ne zanimajo, je ognjevit končal naš mladi prijatelj.

K jasnim besedam mladega izobraženca izrazoma samno željo, da bi broji odgovore na gornja vprašanja v prihodnjih tednih na teh stolpih.

MIROSLAV D.

Kljub razveseljivemu napredku našega ljudskoprosvetnega dela, kljub naraščajočemu številu v prosveti aktivizirane mladine, se nam zdi, da ne beležimo nobenega posebnega napredka. Diletantsko igranje je zašlo v neko krizo. In to ne samo pri nas na Tržaškem, temveč tudi na Gorškem in v drugih organizacijah. Prav tako ne gre moja obsodba umetnikom, znanstvenikom, publicistom in podobnim, katerih delo ima že po sebi javen značaj.

Toda vsi ti so izjeme. Mnenja sem, da bi morali biti izjeme samo tisti izobraženci, ki se za nobeno javno vprašanje ne zanimajo, je ognjevit končal naš mladi prijatelj.

K jasnim besedam mladega izobraženca izrazoma samno željo, da bi broji odgovore na gornja vprašanja v prihodnjih tednih na teh stolpih.

MIROSLAV D.

Naš tedenski pregled

Dramatična napetost, s katero svetovno javno mnenje zasleduje razvoj dogodkov na Madžarskem in na Bliznjem vzhodu je v teh poslednjih dneh preteklega tedna dosegla svoj vrh, ko so nove sovjetske čete prišle iz Ukrajine in Romunije na madžarsko ozemlje. In ko je bilo vsak trenutek pričakovati, da se bodo tudi angleško-francoske sile izkrcale na egipčansko ozemlje. Proti pričokovanju pa nova koncentracija sovjetskih čet na Madžarskem v bistvu ni zaostrila notranjega položaja, izkrcanje anglo-francoskih čet pa je do sedaj izostalo.

Medtem je generalna skupščina OZN na svojem izrednem zasedanju skoraj povsem soglasno obsodila izraski in anglo-francoski napad na Egipt in zahtevala, naj se vse države, udeležence sovražnosti v tem delu sveta, takoj spozumejo o prekinitvi ognja in naj v skladu s tem ustavijo vse premike vojsk, sil in orožja v tem delu sveta. Hkrati generalna skupščina zahteva, naj države udeležence pri sporazumu o premirju naglo umaknejo vse svoje sile za meje določene s premirjem, naj se vsi države vsakega vdora čez mejo premirja na sosedno ozemlje, naj vseeno splošno določila razuma o premirju in priporočila, naj se vse države članice vzdržijo pošiljanja stranskih posilk na področje sovražnosti in naj se sploh vzdržijo vsake akcije, ki bi mogla zavreči ali preprečiti uresničenje te resolucije. Generalna skupščina zahteva uresničenje te resolucije, da se mednarodna organizacija nudi svojo pomoč Madžarski, kjer so sovjetske čete neposredno posegle v razvoj notranjih dogodkov v tej deželi.

Sedaj je vrsta po eni strani na Veliki Britaniji in Franciji, da pokazeta ali sta pripravljene spoštovati zahtevo generalne skupščine OZN, ali pa namerata se nadalje izvajati svoje nasilje.

Bratstvo napad na Egipt imperialističnem slogu, ki sta ga Velika Britanija in Francija napadli proti Egiptu, postaja v svetovni javnosti tako demokratična in obsejalna, da se ji nihče ne upa nasprotovati. Po Stalinovi smrti so sovjetski voditelji razgledali pred svetovnim demokratičnim in javnim mnenjem pomanjkljivosti in negativne strani ne le tako imenovanega kulta osebnosti, ki je bil povezan z poveličevanjem in celo oboževanjem Stalina, ampak tudi vrsto drugih pojmov, ki predstavljajo družbeno plat tega kulta tako v notranjem življenju Sovjetske zveze same, kakor tudi v odnosih med Sovjetsko zvezo in državami ljudske demokracije, v odnosih med sovjetsko komunistično stranko in komunističnimi strankami v drugih deželah, kakor tudi v svetovnem delavskem in demokratičnem gibanju sploh. Zaradi tega se borba proti kultu imenovanemu kulta osebnosti ni mogla omejiti le na subjektivno prenehanje tega negativnega pojma, ampak je morala nujno sprostiti razpis in kritično presojo tudi družbenih pojavov tako v Sovjetski zvezi, kakor v državah ljudske demokracije in v mednarodnem delavskem gibanju. Proces družbene demokracije je zgodovinska nujnost, in če je na Madžarskem prišlo tudi do vsega obžalovanja in tudi obsojanja vrednih dogodkov, je to pripisati predvsem politični kratkovidnosti, pomanjkanju socialistične doslednosti pri doslednih voditeljih madžarske države in stranke madžarskih delavcev, ki so verjetno živeli v zmotnem prepričanju, da je vprašanje demokracije samo vprašanje odstranitve nekaterih najbolj kompromitiranih političnih in državnih voditeljev, in da demokracija nima nikakršnega globljega družbeno socialističnega pomena.

Iz te usodne zmotne so se porodili tudi tragični madžarski dogodki. Analiza teh dogodkov ni sicer preprosta zadeva, tudi zato ne, ker nam dejanski njihov potek ni znan v vseh podrobnostih; vendar pa je že sedaj jasno, da je šlo za upor ljudstva, ki sta ga kratkovidnost in nesposobnost državnih in političnih voditeljev samo še bolj podžigali. K poslabšanju položaja je prispeval še obsejna vredna poseg sovjetskih čet.

Tudi sprito dogodbok na Madžarskem so oči demokratičnega javnega mnenja uprte predvsem v Sovjetsko zvezo, in od te-le, predvsem pa od nadaljnjega zadržanja njenih čet na Madžarskem je odvisno v precejšnji meri, kakšno mnenje si bo svetovno delavsko in socialistično gibanje ustvarilo o sedanjih sovjetskih voditeljih, ki so preželi na svoje rane tako neprijetno Stalinovo dediščino.

d. h.

PABERKOVANJE PO NAŠI PROSVETNI NJIVI

Pravilno so začeli...

...lovanje p.d. Škamperle se bolj pestro in vsestransko.

...Naša mladina je prehitela vsa prosvetna društva s sklicanjem občnih zborov. Društvo slovenskih srednješolcev in taborniška organizacija sta že imela svoj občni zbor. Vsa društva bi ji morala naslediti, ker je zgoden in dobro pripravljen občni zbor najbolj uvod v plodno ljudsko prosvetno sezono.

...Pretekli mesec je imelo svoj redni občni zbor prosvetno društvo elvan Trinova v Vidmu Obnega zbor se je udeležila tudi dijaška mladina iz Beneške Slovenije. Sprejeti so bili sklepi za krepkejši prosvetni razvoj med našimi benekskimi rojaki.

...Tudi druga društva so pravočasno začela z jesensko aktivnostjo. Pevski zbor iz Trébe je 14. oktobra koncertiral pri Koroskih v Miljskih hribih: preteklo nedeljo pa je pevski zbor Proseku-Kontovec priredil v domači dvorani uspešno obiskani koncert. Prosvetno društvo Lonjer-Katinar na je praznovala svoj občni zbor, saj je po znani priložnosti ob obletnici ustanovitve prvega slovenskega prosvetnega društva v Lonjerju s svojim programom go-

PRIRREDITEV, KI LAHKO SLUŽI DRUGIM ZA ZGLED IN SPODBUDO

Koncert kontovelsko-proseškega zbora

Trideset proseških in kontovelskih fantov je pod vodstvom pevovodje tovarisa Milana Pertota nudilo občinstvu zares lep umetniški užitek.

Imel v nedeljo kar štiri sreče. Prva sreča je, da razpolaga zbor s krasnim mladim materialom, ki zveni ed čistih tonskih glasov skozi izdatne baritone do sočnih basov kakor prave orgle. Mogli bi fortissimi, ki so pri povprečno dobrih zborih skrajno nevarni, da zbor ne zabrede v kričanje, donjo tako lepo, da človek ne ve, ali bi dal prednost tem ali tistim komaj slišnim pianissimom, ki ta-

LIK ZGLEDNEGA LJUDSKOPROSVETNEGA DELAVCA

Josip Čuk

Josip Čuk se je rodil leta 1880 v Dolini, kjer je tudi stalno bival.

Čuk je ljubil naše ljudi, našo vas, kakor lastne otroke. Ni mu bilo vseeno, kaj pokažejo in kako se obnašajo Dolinci izven vasi. Hotel je, da čimbolje in čimveč pokažejo, kaj znajo.

Ze kot štirinajstletni deček je vstopil v pevski zbor. Takrat je bil, kakor do pred kratkim, samo en pevski zbor za narodno in cerkveno petje. Čuk je prva leta pel tenor, z leti drugo tenor, prvi bas in končno drugi bas.

Bil je vnet za prosvetno delo in kulturni drog Doline. Če je kdaj videl, da pri pevski vaji kaj manjka, je ob prejem srečanju opomnil, da s takimi neustreznimi izostanki ne bodo nobene resnosti. Zelo mnogo je delal za društvo, posebno takoj po vojni, bil je tudi član glavnega odbora Slovenske prosvetne zveze v Trstu.

Letošnjo zimo je bil hudo bolan, po hudi bolezi je prišel k nam. Neki mlajši pevec mu je v šali rekel: »Čuk, se ne hojite, da vas zima stisne!«

»E, kaj češ, ne vidiš, še tako je malo basova je odgovoril Čuk.

Ob prikriti družbenih večerov, izletov in koncertov je imel vedno glavno besedo naš Čuk. Kar je povedal, je sicer dišalo po dolinskem narčaju, je imel vedno svoj lep namen: vzgajati nove pevce; biti ponosni na našo kulturo, biti ponosni, da smo Slovenci, ponosni, da se tega zavdamo.

Dolini se je Čuk posebno oddolžil z bogato zgodovino našega društva in vseh raznejših dogodkov v zvezi z društvom. Marsikaj reče v te knjigi.

Zaradi tega in še sto drugih malenkosti smo dolinski pevci Čuka silno voljno. Vsako leto smo se na dan sv. Jožefa, 19. marca,

JOSIP ČUK

zbrali pod Čukovim oknom in mu zapeli nekaj narodnih pesmi, nato smo ga v svoji serbi sprejeli do gostilne, kjer je pokojnik ponedeljarsko veselje pa tudi regno besedo. Letos je bil prav tiste dni bolan, ni mogel iz postelje. Šli smo k njemu in mu poklonili šepet redkih nageljnov. On pa je od svoje strani dal tisoč lir. »Če ne vzamete, me hudo užalila je rekel. V njegovih očeh smo prišli videti solze, ker ni mogel z nami.

Ko smo zadnjič nastopili v Boljuncu v Glinščici, je postal našim pevovodji pismo, kjer pravi, da nimamo izbrani pravega programa za tak športni nastop. Peti bi morali pesmi, ki so vsebinsko blizu našim hribov, to so »Planinska«, »Na planini« in druge.

Se nekaj iz Čukove zgod-

(Nadaljevanje na 6. strani)

Zgled z onstran meje

V krajih onstran meje, na Koprskem na Krasu, na Vipavskem in Gorškem so mnoga prosvetna društva imela že v preteklem oktobru svoje občne zborove. Občni zbori so prikazali razvoj ljudske prosvete po Slovenskem Primorju, pa tudi ovire in težave ki jih mora ljudska prosveta premagovati.

Na občnem zboru Delavskega prosvetnega društva »Srečko Kosovel« v Sežani se ugotovili znaten napredek pevskega zbora, orkestra in lutkovnega odra. Sežanci pa se ne morejo pohvaliti z uspehi izraskih skupine in tudi številno obiskovalcev ljudske knjižnice je lansko leto padlo. Nasprotno pa se v Ilirski Bistrici lahko pohvalijo z velikim zanimanjem za knjige in čitanje. V skrbah so, ker imamo premalo finančnih sredstev da bi nabavili dovolj novih knjig za čitatelje ki so prebrali že vse knjige v knjižnici. Takih čitateljev bi si želeli čimveč tudi na Tržaškem.

Piranska »Svoboda« je imela pretekli mesec tudi svoj občni zbor. Društvo ima šest odsekov in sicer: pevski, dramski, glasbeni (ki obsega jazz-orkester, salonski orkester in pionirski

harmonikarski zbor), izobraževalni, pionirski in prireditveni. Vsi odseki seveda niso bili enako aktivni. Tako je društvo priredilo eno samo predavanje. Težiče delo piranske »Svobode« je bilo na ljudsko-umetniškem področju; izobraženo pa so znanemarili. Krivda za tako nesorazmerje leži gotovo v enostranskem usmerjenosti društvenih odborov (kakor tudi pri nas), kajti ljudje so željni dobrih izobraževalnih predavanj. Navzven primer: pretekli mesec je v Luki na Krasu pri nekem zdravstvenem predavanju bil navzočih 120 poslušalcev. Kdor pozna neznanost to vasi, bo moral priznati, da je 120 vsačeno na enem samem predavanju zares odlična udeležba.

Tudi DPD »Svoboda« iz Sentpetra pri Gorici se je na svojem občnem zboru lahko pohvalilo: orkester je bil na nedavnem tekmovalstvu na Gorškem nagradjen s prvenstvom knjižnica je v zadnjem času vidno napredovala in gledališka družina je imela z gostovanji kar 30 predstav s tremi udeleženci in deli »Hmeljska princeza«, »Čvrček za pečjo« in »Dobri vojak Švejk«.

